

GÜZELLİĞİN PEŞİNDE BİR SERÜVEN: DÖVME AN ADVENTURE FOLLOWING BEAUTY: TATTOO

Funda ŞİŞÇİ*

Öz

Beden biyolojik olduğu kadar sosyolojik bir olgudur. İlk toplumlardan büyük imparatorluklara, pagan inancından tek tanrılı dinlere uzanan uygarlık sürecinde beden yeniden tasarlanmıştır. Dövme, erkeklige geçiş, olgunlaşma, kutsanma ya da aidiyet bilinci oluşturma görevlerinin yanı sıra salt güzellik için de yapılmıştır. Geleneksel olanın yavaş yavaş terk edildiği dünyamızda, dövme, kimlik oluşturma, benliğin altını çizme ya da aykırılığı temsil etme gibi birçok amaca hizmet etmektedir. Yoruma açık simgesel boyutu ile araştırmacıların dikkatini çeken dövme, çağdaş sanatın sinema, fotoğraf ve performans gibi alanlarında da kendine uygulama alanı bulmuştur. Araştırmada dövmenin yapılış amacının çok yönlülüğü üzerinde durularak güzellik ve sanat bağlamında ortaya çıkan örnekler incelenmiştir. Ayrıca çağdaş sanat alanında dövme içerikli eserler incelenerek örneklendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dövme, Kimlik, Güzellik, Çağdaş Sanat.

Abstract

The body is a sociological phenomenon as well as biological. From the primitive societies to the big empires, the body has been redesigned throughout the civilisation starting from monotheistic religion in Pagan belief. Besides its duties such as being mature, transition to manhood, being blessed and sense of belonging, it has also been done for only beauty. In our world where traditional things are left slowly, tattoo is serving to many aims such as forming a personality, underlining ego or representing contradictions. Tattoo which takes the attention of the researchers with its symbolic dimension that is open to comment, it has found an application area in the parts of contemporary art like cinema, photograph and performance. In this study, the examples of beauty and art were examined with emphasis on the versatility of the purpose of the tattoo. In addition, tattooed Works in contemporary art are examined and exemplified.

Keywords: Tattoo, Identity, Beauty, Contemporary Art.

GİRİŞ

"Çıplak olsun, boyalı olsun, dövmeli ya da kesik olsun, deri simgesel bir anlam taşır"
(Bouillon, 2009, 87)

"Roman Sampedro, 'Mar Adentro' (İçimdeki Deniz) filminde ötenazi isteyince hukukun, kilisenin, ailesinin, etrafındaki kadınların direnci ile karşılaşır. Mesele bu aşamada özgürlük sorununa dönüşür. Bedenin bireye ait bir mülk olarak üzerinde tüm tasarruf hakkının bireye olduğu ya da devlet, din gibi sosyal kurumlara ait olduğu tartışması filmin ana temasını oluşturur. Ramon Sampedro yaptığı savunmada: "Laik olduğunu iddia eden bir devlet; özel mülkiyete izin veren bir devlet; özgürlükçü olmalıdır...en değerli mülkiyetimi bedenimi terk ederek..." cümlesi ile bedeni üzerinde tek yetkilinin kendisi olduğunu vurgular. Kilise ise; bedenin bir şirket ya da banka hesabı olmadığını, dolayısıyla bireyin kendi bedeninin sahibi olmadığını, bu nedenle bedeni üzerinde yetkili olamayacağını, bedeninin sadece bir emanet olduğunu ifade eder...Devam eden mahkeme ve kanunlar da aynı anlayışla bireyin bedeni ile ilgili nihai kararı veremeyeceğini kararına varır. Tüm bu tartışmalar "beden" in bir mülk, mülkiyet olarak algılandığını ve tartışmaların bu mülkiyetin kullanım hakkının kimde olacağı ekseninde devam ettiğini göstermektedir..." (Demez, 2009, 9).

Demez (2009)'da bedenin siyasi görüşü simgeleyişi üzerinde durmuştur. Habitus kavramına açıklık getirerek saç, bıyık, kılık-kıyafet ve bedensel işaretlerin kişinin içinde bulunduğu sınıfı, sözel ya da sözel olmayan ifade biçimleri ile tanıtmaktadır. Burada beden sembolleşerek toplumla doğrudan etkileşime girmektedir (Demez, 2009, 25).

Beden sosyal bir alandır. Uygarlaşma uzun bir süreç olduğu düşünüldüğünde bedenler, sosyal yapının vazgeçilmiş bir parçasıdır. Bedenin konumu, şekillendirilmesi, süslenmesi, giydirilmesi ya da soyunması biyolojik bir yapı olan bedeni toplumsal öğreti, inanç, gelenek ve alışkanlıkları şekillendirmektedir (Nazlı, 2009, 62). Foucault, terbiye edilebilir, çözümlenebilir, yoğrulabilir, kullanılabilir ve geliştirilebilir, itaatkar bir beden imajı üzerinde durmuştur. Her birey iktidarın küçülmüş bir modelidir ve bu küçük makineler zorlama, yasak ve zorunluluklarla çalışır. Mekanik düzeydeki hareket, jest ve tavırları kontrol altına almak iktidarın devamı için zorunludur (Foucault, 2017, 209).

* Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sanatta Yeterlik, tunafunda@hotmail.com

Toplumsal cinsiyet ve kimliğin oluşumunda fallik merkezli inşa, bedensel jestin, hareketin ve stilin yansımaları olarak kendini göstermektedir. Bu fallik inşa süreci zamanla kesintisiz olarak yeniden ve yeniden stilize edilerek biçimlenmektedir (Butler, 2018, 230).

1.1 Bedenin Sınırları ve Dövme

Yunanca 'stigmata' kelimesi ile bağlantılı olan 'Tattoo' sosyal dereceyi ve sonradan Romalılarda sulu ve köleleri damgalamak amacı ile kullanılmıştır (Fisher, 2002, 92).

Günümüzde beden dilinin gücü üzerine birçok çalışma yapılmıştır. Bedenin hareketlerine dair oluşturulan şablonlarla bireyin kimi davranışlarını kategorize ederek ortak bir etkileşim kanalı oluşturulmuştur. Kişiyeye özel kimi özellikler önceden belirlenmiş bu şablonlara sığdırılarak bireysel farklılıklar ortadan kaldırılmıştır. Beden dilinin simgelerini aktaran dövme, toplum tarafından cinsiyete, dövmenin azlık ve çokluğuna ya da yaşanan coğrafyaya bağlı olarak belirli kalıplara yerleştirilmiştir (Yanıkaya, 2009, 50). Yaygın bir biçimde uygulama alanı bulan dövme, farklı kültürel yapılarda görülmektedir. Farklı amaçlarla yapılan dövme, bireysel ya da toplumsal kökenli olabilir. Ertan (2017)'in Blanchard (1991)'an aktardığına göre, dövmenin temel işlevleri vardır. Erkek bireyin ergenlikten erkeklığe geçişini sembolize eden ritüel ilk sırada yer almaktadır. Burada kişinin olgunlaşması, tamamlanması ve cinsel kimliğini kazanması söz konusudur. Dövmenin ikinci işlevi ise kutsallıktır. Dövme koruyucu bir güç olarak kişiyi kutsar ve onu kötülöklere karşı korumaktadır. Aidiyet ise dövmenin diğeri bir işlevidir. Dövmeyi taşıyan birey bir grubun, tarikatın üyesi olduğunu göstermektedir. Güzellik ya da estetik kaygılar ilkel toplumlarda en yaygın uygulama alanını oluşturmaktadır (Ertan, 2017, 109).

Bireysel kimlik ve toplumsal etkileşimin kişinin davranış, tutum ve yönelimlerindeki doğrudan etkisi göz önüne alındığında deri üzerinde yer alan kimi işaretler iletişimin farklı bir kanalını teşkil etmektedir. Kişi işaretler sayesinde içinde bulunduğu topluma kendi hakkında ön bilgi sunmaktadır.

Günümüz dünyasında oldukça yaygın olarak görülen dövmenin 17.yüzyıldan itibaren coğrafi keşiflerle birlikte ilkel kabilelerden Batı dünyasına geçtiği bilinmektedir. Afrika, Amerika ve Polinezya'dan Batılı kâşiflerle taşınan dövme, başlarda ilkel veya barbar olanın işareti olarak görülmüştür. Avrupalının sömürdüğü kıtalara ait olan dövme, 'İlkel insanı' ya da 'İlkel kültürü' yansıtmıştır.

Kadınların değerli bir varlık olarak değerlendirilmesi için iyi bir evlilik ve istenilen sayıda çocuk yapması gerekmektedir. Kadınlardan beklenen başarı, eril bir bakışın şekillendirdiği kalıpta (aile ortamı) olmalıdır (İnceoğlu ve Altan, 2016, 53). Antik Mısır'da daha çok kadınlarda görülen dövmenin daha çok kadını, anneyi ve ya bebeği kötülöklere korumak amacı ile yapıldığı bilinmektedir. Baudrillard (2005)'a göre kadının kendine özgü bedeni ve arzusu yoktur. Kadın, ötekinin arzusunun oluşturduğu görünüme bürünür. Baştan çıkarmaya da beğenilme arzusunun nesnesi olmasını yaratır (Baudrillard, 2005, 107). Kadın bedeninin tüm bölümlerini kapsayan yaptırımlar yoluyla kendini sürekli hatırlatan ve disiplin altına alan eril kimlik, dişil kimliğin doğasını oluşturmaktadır. Eril kimlik kadını, eğilmişliği, uysallığı ve yumuşak başlılığı kadına yakıştırarak yürüyüşünden bakışına kadar bedeninin tüm hareketlerini yönlendirmektedir (Bourdieu, 2016, 42).

Antik Yunan ve Roma'da ise dövmenin yapılması damgalama ya da cezalandırma ile ilişkilidir. Esir alınan kişilerin bedenlerinde kalıcı bir iz bırakma amacı ile yapılan dövmenin kişinin kontrolünü kolaylaştıran, toplum içinde değersizleşmesini sağlayan toplumsal bir simge olarak yer bulmuştur (Jones, 2015, 141).

17. yüzyıldan sonra Japonya'da suçu ifade etmek amacı ile kullanılan dövmeye yüzyılın sonlarına doğru erotik anlamlar yüklenmiştir. 'Aşk yeminleri' ni ifade eden dövme, Yakuza savaşçıları için cesaretin kanıtı ve gruplarına bağlılığın işareti olmuştur (National Geographic, 2015, Şubat, 53).

Resim 1: Geleneksel Japon Dövmesi

Amerikan yerli halkı arasında yaygın olarak kullanılan dövmeler üzerine yapılan araştırmada, Dövme yapılma amacının hayatın geçişini ya da bir bireyin yaşamındaki aşamalardan birinden diğerine geçişinin toplum tarafından tanınması (ilk av, savaşçı olma, evlenme) olduğunu gösteren bir delil olarak kişisel ayin görevi taşımaktadır (Schwarz, 2006, 226).

Resim 2: Kızılderili Dövmesi

1.2. Dövmenin Toplumsal Yönü

Bugün ise cinsiyet, ait olunan grup, dini yönelim dışında daha çok bireysel amaca hizmet eden dövme, modanın ve değişen güzellik anlayışının göstergesi halini almıştır. Popüler kültür üzerindeki gücü tartışılmaz olan medya sayesinde dövme, tüketim kültürünün nesnesi olmuştur. Dövmenin bir iletişim aracı olmasının yanı sıra bireysel farklılıkların da aynası olduğu bilinmektedir. Bedene kalıcı bir şekilde işlenen dövmenin bakan kişi tarafından apaçık anlaşılması, gizli motifler, şifreler barındırması da tercih edilen bir yönelimdir. Kişi kendi ile ilgili olduğunu düşündüğü bir özelliğini yalnız belli bir grup ile paylaşmak isteyebilir. Bu durum dövmenin aidiyet işlevi ile doğrudan ilgilidir.

Çağdaş dünyanın insanları makro düzeyden mikro düzeye doğru bir yaklaşıma yönelmektedir. Bir ailede yetişen üç çocuk bile eğilimleri, saç modelleri, kıyafet ve beğenileri ile kendine özeldir. İnsan artık toplum tarafından kolayca kalıba sokulabilen bir varlık değildir (Canatan, 2015, 12).

Estetik ameliyatlara gibi dövme de bireye acı veren bir uygulama olmasına rağmen modern insan tarafından salt güzellik uğruna deneyimlenmeye devam etmektedir. Estetik ameliyatlarda güzel olma isteğinin dışında bir amaç aranmazken dövmede durum daha farklıdır. Bireysel anlamlar barındıran dövme, hem güzel olmanın hem de bireyler arası etkileşimin ya da kendini ifade etmenin bir aracıdır.

Ertan (2017)'a göre, etkileşim ve iletişim sürecinde dövmeyi taşıyan kişinin vermek istediği sembolik mesaj, onu yorumlayanla birebir örtüşmeyebilir. Dövme kendini ifade etme, aidiyet geliştirme, güzel olma, uyum ya da direnç gösterme, kimlik oluşturma, aykırılığını ortaya koyma, benliğinin altını çizme gibi birçok alt amaca hizmet edebilmektedir. Beden görünür haliyle toplumsaldır ama birey onu kendine özel bir alana

dönüştürmektedir. Kendini ifade etmenin dışında estetik kaygılarla yapılan dövme ile kişi kendini süslemek, bezemek, güzel olmak için de dövme yaptırmaktadır (Ertan, 2017, 199).

Resim 3: Aidiyeti temsil eden dövme

Dövmenin beden üzerinde konumlandığı yer de önemlidir. Kişinin kendini bir diğerine gösterme, tanıtma, anlatma aracı olarak kullandığı dövme genellikle vücutta rahatça görülebilen omuz, bilek ve kollar da yer almaktadır. Bireysel farklılığın ifadesi olan simgelerle bezelenen vücut, benliğin ve kimliğin de yansımasıdır. Aykırı olmak isteyen birey bedensel farklılıklarını ortaya koyabilmek adına dövme güçlü bir araca dönüştürmüştür. Kişi dövme sayesinde çevresi ile ortak bir alanı (beden) paylaşmakta hem de dövmesiz olanlarla kendini ayırmaktadır. Wymann (2010)'a göre, dövme bir iletişim aracı olarak çok yönlüdür. Hem ekonomik hem de sanatsal yönü ile sosyal olgunun iletişimsel gücünü temsil etmektedir (Whmann, 2010, 51). Dövme anlatıdır, yaşam öykülerini yansıtan referans noktasıdır. Dövmeli kişilerin modern toplum kaosuyla karşı karşıya kaldıklarında hayatlarını kontrol etmek için bir ifade aracı olarak işlev görmektedir. Kişisel yaşam tarzının, özneliğin ya da toplum tarafından kontrol edilmeyen bedenin kendi başına verdiği savaştır (Oksanen& Turtiainen. (2005, 112).

Dövmenin acı veren bir uygulama oluşu kişide güç ve cesaret sahibi olmakla doğrudan ilişkilidir. Bireyin kendine olan inancını ve cesaretini topluma göstermek ve ya ispatlamak amacı ile dövme yaptırması oldukça yaygın bir gerekçedir. Dövme kimi zaman da kişinin alışıl gelene ve ya normal kabul edilene karşı bir başkaldırı niteliği taşımaktadır. Özellikle Türk-İslam uygarlığı ile şekillenmiş Anadolu'da dövme yaptırmak sık rastlanan bir şey değildir. Hal böyle olunca dövmeli birey aykırı-farklı olarak nitelendirilmektedir.

Dövme yapım aşamasında duyulan acı ve beden teşhiri açısından bakıldığında önceleri kadınlardan daha çok erkeklerce daha çok tercih edilen dövme, günümüzde her iki cinsiyet tarafından uygulanan bir tüketim nesnesine dönüşmüştür. Artık erkekler kadar kadınlar arasında da rağbet gören dövmede cinsiyete bağlı olarak değişkenlik gösteren unsurların başında dövmenin bedendeki yeri, büyüklüğü ve şeklidir. Omuzlarda ve kollar da büyük boyutlarda yapılan dövmeleri erkekler tercih ederken kadınlar boyun, kol, bacak ve bel bölgesinde daha küçük şekiller tercih etmektedirler.

Resim 4: Gücü sembolize eden dövme

Dövmenin motifi, büyüklüğü ve taşıdığı anlamın cinsiyete göre değiştiği görülmektedir. Erkek dövmelelerinde sert, güçlü ve vahşi mesajlar yer alırken kadın dövmelelerinde estetik ve kibar motifler dikkat çekmektedir. Bu açıdan bakıldığında toplumsal cinsiyetin inşasında kadınlık ve erkeklik rollerinin ve görünümünün dağılımında dövme önemli bir göstergedir.

Günümüzde birçok alanda negatif anlamda etiketlenme, damgalanma, işaretlenme olarak algılanan dövme, bireyi dışlama ya da ötekileştirmeye sebep olmaktadır. Dövmenin toplumsal alanda olumsuz mesaj vermesi kimi bireylerde sorun teşkil etmektedir. Örneğin Türk Silahlı Kuvvetlerinde görev yapan kadın ve erkeklerde dövme bulunmayan beden koşulu kişinin kamusal alanı ile dövmenin varlığı arasında var olan doğrudan ilişkiyi göstermektedir. Yeme-içme-hizmet sektöründe çalışan garsonlar da ise vücudun görülen yerlerinde, özellikle el, bilek ve kol bölgesinde dövme olmamasına dikkat edilmesi bireyin istihdam alanını belirlemektedir. Dövmeye karşı olumlu-olumsuz yargılar aynı coğrafyanın farklı bölgelerine göre değişiklikler göstermektedir. Nüfusun yoğun olduğu büyük kentlerde dövme yaptırmak nüfus oranı az olan, kırsal kesime yakın olan bölgelere göre daha kolaydır.

Türkiye’de toplumsal beden kavramı üzerinde önemli çalışmalara imza atmış Yaşar Çabuklu (2004)’ya göre; modernite, bedene ve onun dış yüzeyini oluşturan deriye dikkat çekmektedir. Yüz bölgesi vücudun en fazla bireyselleşmiş bölümüdür. Ağız ve gözler kimliğin ortaya koyulmasında önemli bir yere sahiptir (Çabuklu, 2004, 98).

1.3. İnanç ve Dövme

Dinsel inançlarla dövmenin arasında güçlü bir bağ vardır. Hindistan coğrafyasındaki Hindu geleneğinden, Yeni Zelanda’da Maorisler’e, Amerika kıtasında yaşayan yerli halklara kadar birçok bölgede varlık gösteren dövme, Tanrı’ya olan bağlılığı, ölüm sonrası yeni hayata geçişi ya da gündelik yaşamda Tanrılar tarafından kutsanarak kötü güçlerden sakınmak amacı ile yapılan dövme geleneği bireyin dövme yaptırmaya kararını doğrudan etkilemiştir. Musevilerde, Hristiyanlarda ve Müslümanlarda farklı yaklaşımlar ve sakıncalar olsa da dini kurallar dövmenin yaygınlaşma hızını azaltsa da günümüzde tercih edilen bir uygulamadır.

İslamiyet’te abdest yani ‘arınma’ ibadetin temel şartıdır. Dövmenin suyu derinin altına geçirmediği, ‘Gusül’ ya da ‘Abdest’ in alınmaması tam manası ile temizliğin olamayacağı yönündeki söylemlerle bireyler dövme yapmaktan sakınılmaktadır. Özellikle dini inanışların şekillendirdiği toplumlarda dışlanmak, ötekileştirilmek sık rastlanan bir tutumdur. Ötekileştirilmek uğruna dövme yaptıran birey kimi sembollerle kendini ifade etmeye, direnmeye ve karşı çıkmaya devam etmektedir.

1.4. Güzelliğin Peşinde Dövme

Dövmenin kadınlar arasındaki yaygınlığının en belirgin sebebi estetik beklentilerdir. Batı dünyasında hiçbir kadın ‘güzellikten kaçamaz’. Kadının doğumundan itibaren ona atfedilen güzellik olgusu, onun yaşamını şekillendiren, seçimlerinin yönünü doğrudan etkileyen bir kavramdır (Pacteau, 2005, 17).

Walzer ve Sanjurjo (2016)’ya göre, medyanın günümüz dövme anlayışına doğrudan etkisi vardır. ‘Çağdaş dövme’ olarak adlandırdığı ve dövme sanatçıları tarafından uygulanan beden işaretlerinin giderek yaygınlaşmasına dikkat çekmiştir. Bedeni estetik ve erotik dürtüsü medya ve modanın da etkisi ile

popülaritesi artarak bedenlerde kendine yer edinmektedir (Walzer&Sanjurjo, 2016, 71). Beğeniler, bedeni şekillendiren temel güçlerdir. Kişiler beğenileri doğrultusunda farklılaşırlar ve sosyal konumlarını bedenlerinde cisimleşerek simgesel ve ortak iletişim kanalı yaratırlar (Demez, 2009, 25). Dövme yaptırma gerekçeleri üzerine yapılan bir araştırmada gençlerin yüzde 33'ü 'hatıra ve anı olsun' diye, yüzde 19,4'ü ise 'imaj oluşturmak' cevabını vermiştir (Sezgin, 2018, 101).

Dövmenin yapılış amacı birbirinden farklıdır. Türkiye'de Bozöyük yöresinde yapılan bir araştırmada kadınlarda güzel görünmek, erkeklerin beğenisini kazanmak, evliliğe hazır olmak gayesi ile yapılan dövmeleler daha yaygındır. Bunun yanı sıra kuma gelmemesi, çocuk doğurabilmek, nazardan korunmak, hasta olmamak, bahtın açıklığı veya yılan sokmaması için yapılan dövmeleler de görülmektedir. Kadınlarda ellerde, ayaklarda, göğüs, alın, çene, dudak ve yanak bölgesinde dövme yaptırırken erkeklerde daha çok ellerde görülmektedir. 'Dek', 'Vesm' ve 'Veşm' denilen dövmelelele yapan erkeklelele 'dekkak' kadınlara ise 'dekkane' denilmektedir. Öd, idare lambasından elde edilen is ve kız çocuğu emziren anneden alınan süt ile yapılan karışım, birbirine sıkıca bağlanmış dikiş iğneleri ile deriye nakşedilmektedir (Hazar, 2008, 8).

Resim 5: Güneydoğu Anadolu yöresine ait geleneksel dövme

Şanlıurfa yöresinde yaşayan kadınlarda görülen dövmelelerde Arap gelenekleleri ve inancından izler taşımaktadır. Uzun ömrü, bereketi simgeleyen motiflerin yanı sıra hayat ağacı gibi süslemeler dikkat çekmektedir. Günümüzde yaygın olmayan bu geleneğe göre kadınlara bekârken dövme yaptırırken evlendikten sonra yapılması hoş karşılanmamıştır (Atlas, Ağustos 2002, 24).

Alevi ve Kürt asıllı kişilerin yoğun olarak yaşadığı Tunceli ilinde görülen dövmeleler önceleri beğenilme, güzel görünme ve aidiyet belirtme gibi amaçlarla yapılmaktadır. Yörede geleneksel dövme yaptırma, değişen kültürel yapının sonucu olarak azalmaktadır (Çağlayandereli ve Göker, 2016, 2546).

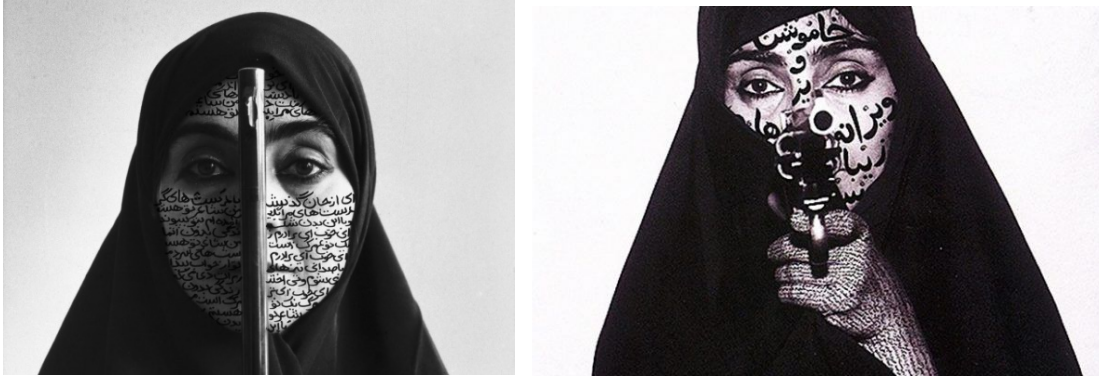
1.6. Dövme ve Sanat

Dövmelelerin birer sanat eseri olup olmadığı konusunda yapılan tartışmalar, dövme yapan kişilerin kendilerini dövme sanatçısı olarak adlandırması ve uygulamanın estetik olma beklentisi gibi yaklaşımlarla devam etmektedir. Kişinin dövme yapılırken duyumsadığı acı geçirdiği sürecin biricik oluşunun sanat eseri olarak adlandırılıp adlandırılmayacağı ya da bireyin uygulamada hem nesne hem de oluşu tartışmaları güçlendirmektedir. Çoğunlukla bedensel motif ya da bezeme olarak tanımlanan dövme, sinema sanatında da kendine yer bulmuştur. Yönetmenliğini Peter Greenway'in yaptığı 1996 yapımı 'The Pillow Book -Tuval Bedenler' filminde kaligrafi, Uzakdoğu erotizmi ile yoğrulana dövme, film kahramanı üzerinde vücut bulmuştur.

Resim 6: 'The Pillow Book'

Çağdaş sanatın en güçlü kadın sanatçılarından biri olan İran asıllı Shirin Neshat (1957-) 'ın Allah'ın Kadınları' serisinde siyah beyaz fotoğraflarda çarşafly kadınlar yer almaktadır. Ortadoğu, özellikle İranlı kadınların içinde bulunduğu açmazlara değinen Neshat, İslami iktidarın kadın bedeni üzerindeki kimlik oluşumuna dikkat çekmektedir.

Resim 7: Shirin Neshat, Guardians of Revolution (Women of Allah Series), 1994

Neshat 1979-1990 arasındaki dönemi Amerika'da sürgünde geçirdikten sonra ülkesine döndüğünde İran'ın Şah döneminden bütünüyle farklı, teokratik değişimin boyutlarını görmüştür. Bu değişimin kadın bedeni üzerindeki yansıması ise siyah çarşaftır. Kadın, İslami rejim altında kamusal yaşama ancak çarşaf altında vücudunu gizleyerek, örtünerek katılabilmektedir. Sanatçı 1993-1997 yıllarında *Allah'ın Kadınları* başlıklı fotoğraflar serisini üretmiştir. Arap harfleri kullanılan Fransız metinler, çoğunlukla kendi bedenini kullanarak kadınların İslam'a göre açıkta olmasında bir sakınca görmediği yüz, el ve ayaklar üzerine yansımaktadır. Dövme olmasalar da tenin üzerinde yer alan bu yazılar bir başkaldırıyı ve politik duruşu temsil etmektedir.

Resim 8: Shirin Neshat, Guardians of Revolution (Women of Allah Series), 1994

Sonuç

Paleolitik çağdan günümüze kadar bedenleri süsleyen dövme, inanç, tabu, damga, sosyal sınıf göstergesi, güzellik arayışı ya da salt korkulardan arınmak amacı ile yapılmıştır. Çağlar boyunca dünyanın farklı yerlerinde, farklı malzeme ve teknik kullanılarak yapılan dövme, insanoğlunun uzun uygarlık yolculuğunun ayak izi olmuştur.

Günümüzde medya, moda ve ekonomik beklentilerle şekillenen popüler kültürde beden, kişiler arası etkileşimde önemli bir yere sahiptir. Estetik kaygıları doruğa çıkan modern insan, kimliğini, farklılığını ya da aykırılığını en çok bedeni ile göstermeye çalışmaktadır. Barbara Kruger'in de dediği gibi artık 'Bedenin Bir Savaş Alanı'dır. Tüketim toplumunun sürekli değişen ihtiyaçları bedeni müdahalelere açık hale getirmiştir. Dövme 'Ben buyum' demenin acı ve kalıcı bir yöntemidir. Birey bedenine sembolik anlamlar kazıyarak benliğinin biricik ve özel olduğu mesajını vermeye çalışır. Güzel olmanın bir zorunluluk olduğu günümüzde, kadın, güzelliğin peşinde koşarken dövmenin gücünü kullanmaya devam edecektir.

KAYNAKÇA

- Atlas Dergisi (Ağustos, 2002). Dövme: Vücudun Tenindeki Nakış. *Doğan Burda Dergi Yayıncılık*, Sayı 113.
- Baudrillard, Jean (2005). *Baştan Çıkarma Üzerine*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Bouillon, Claire (2009). *Deri: Bedenin Örtüsü*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- Bourdieu, Pierre (2016). *Eril Tahakküm*. İstanbul: Bağlam Yayınları
- Butler, Judith (2018). *Cinsiyet Belası*. İstanbul: Metis Yayınları
- Canatan Kadir (2015). *Bedenin Anlamı ve Sınırları*. Ankara: Nobel Yayıncılık
- Çabuklu, Yaşar (2004). *Toplumsalın Sınırlarında Beden*. İstanbul: Kanat Yayınları
- Çağlayandereli, Mustafa., & Göker, Hediye (2016). Anadolu dövme sanatı; Tunceli ili örneği. *Journal of Human Sciences*, 13(2), 2545-2562.
- Demez, Gönül (2009). Sınıfsal Kimlik Oluşumunda Beden Sorunu: Habitus. *Toplumbilim Beden Sosyolojisi Özel Sayısı, Sayı.24, Haziran*
- Ertan, Cihan (2017). *Dövmeli Bedenler*. Ankara: Phoenix Yayınevi
- Fisher, Jill. A (2002). Tattooing the Body, Marking Culture. *Body & Society*, 8(4), 91-107.
- Foucault, Michel (2017). *Hapishanenin Doğuşu*. Ankara: İmge Yayınevi
- Hazar, Mehmet (2008). Mardin "Kızıltepe-Bozhöyük" Yöresinde Beden İşaretleri. http://turkoloji.cu.edu.tr/DILBILIM/mehmet_hazar_kiziltepe_beden.pdf, 23.
- İnceoğlu, Yasemin. Kar, Altan (2016). *Kadın ve Bedeni*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Jones, C. P (1987). Stigma: Tattooing and Branding in Graeco-Roman Antiquity. *The Journal of Roman Studies*, 77, 139-155.
- National Geographic (Şubat, 2015). *Tendeki Desen: Dövme*. İstanbul: Doğan Yayın Grubu.
- Nazlı, Aylin (2009). Sosyolojik Bakışın Eşiğindeki Beden. *Toplumbilim Beden Sosyolojisi Özel Sayısı, ISSN-1301- 0468, Sayı.24, Haziran*
- Oksanen, Atte, & Turtiainen, Jussi (2005). A Life Told in Ink: Tattoo Narratives and The Problem of The Self in Late Modern Society. *Auto/biography*, 13(2), 111.
- Pacteu, Francette (2005). *Güzellik Semptomu*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Schwarz, Maureen. Trudelle (2006). Native American Tattoos: Identity and Spirituality in Contemporary America. *Visual Anthropology*, 19(3-4),223-254.
- Sezgin, Hatice (2018). *Büyükşehirlerde Gençlerin Beden Algısı ve Dövme Pratikleri*. Yayımlanmış Yüksek Lisan Tezi, Sabahattin Zaim Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- Walzer, Alejandra, & Sanjurjo, P. (2016). Media and Contemporary Tattoo. *Communication & Society*, 29(1).
- Wyman, Christian. (2010). Tattoo: A Multifaceted Medium of Communication. *MedieKultur. Journal of Media and Communication Research*, 26(49), 41-54.
- Yanıkaya, Berrin. (2009). "Beden Dilimi Oku": Popüler Müzik ve Bir Metin Olarak Beden Dili, *Toplumbilim BedenSosyolojisi Özel Sayısı, ISSN-1301-0468, Sayı 24, Haziran*